

RAAP-NOTITIE 1013

Plangebied Parachutistenstraat

Gemeente Groesbeek

**Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Boot organiserend ingenieursburo

Titel: Plangebied Parachutistenstraat, gemeente Groesbeek; archeologisch
vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: februari 2005

Auteur: *drs. D.G. Bedeaux*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\GRPP\N01013-GRPP.doc

Projectcode: GRPP

Projectleider: drs. D.G. Bedeaux

Projectmedewerkers: L.M. Flokstra & J. Knoppers

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 1943

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. H.F.A. Haarhuis

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Boot organiserend ingenieursburo heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 14 januari 2005 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in plangebied Parachutistenstraat in de gemeente Groesbeek. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek is door middel van 14 boringen in een grid van 40 bij 50 m en oppervlaktekartering een archeologische vindplaats aangetroffen in het plangebied. Tijdens het veldonderzoek zijn in 10 van de 14 boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1). Verder zijn er op 5 verschillende plaatsen oppervlaktevondsten gedaan.

De meeste archeologische indicatoren zijn aangetroffen in het lichtbruin tot lichtbruingrijze zand onder de bouwvoor. Deze afzettingen kunnen worden geïnterpreteerd als hellingafzettingen van verspoelde löss die direct aan de voet van de stuwwal terecht zijn gekomen. De oppervlaktevondsten zijn voornamelijk aangetroffen in het noord-oostelijke deel van het plangebied (figuur 1) en bestaan uit handgevormd en gedraaid aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.) en een fragment van een blauwe meloenkraal (1e-2e eeuw na Chr.). Een uitzondering hierop wordt gevormd door een fragment vuursteen (Prehistorie) dat is gevonden in de zuid-oostelijke hoek van het plangebied.

De vraag is op welke wijze de archeologische indicatoren hier terecht zijn gekomen. Wellicht zijn de indicatoren met de hellingafzettingen afgespoeld van de nabijgelegen stuwwal. Het is echter ook mogelijk dat na een eerste fase van hellingafspoelingen bewoning heeft plaatsgevonden in het plangebied, waarna de vindplaats later weer is overdekt met hellingafzettingen.

Behoud van de archeologische vindplaats bij een niet-aangepaste uitvoering van de huidige plannen is gezien de geringe diepteligging en de kwetsbaarheid van de archeologische resten niet mogelijk. Om een antwoord te kunnen geven op bovenstaande vragen dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Boot organiserend ingenieursburo heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 14 januari 2005 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in plangebied Parachutistenstraat in de gemeente Groesbeek. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (1,8 ha) ligt ten zuidoosten van de bebouwde kom van Breedeweg aan de Parachutistenstraat in de gemeente Groesbeek. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 46B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 193.550/419.200. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als weide en akker.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat in geo(morfo)logisch opzicht uit een stuwwal en glooiing van smeltwaterafzettingen bedekt met löss (Provincie Gelderland, 2003). Volgens de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Groesbeek (Willemse, 2004) behoort het plangebied tot het 'Bekken van Kranenburg', waarbij het plangebied grotendeels bestaat uit dikke lössleemgronden, lössleemhoudende zandgronden en zandgronden met een dik bouwlanddek. Het zuidwesten van het plangebied is laaggelegen: hier bevinden zich natte tot zeer natte gronden.

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit tuineerdgronden: zandige leem met grondwatertrap VII (Stiboka, 1976: code EL5).

Historische geografie

Op de Kadastrale minuut uit 1820 is het plangebied weergegeven als akkerland (Rijksarchief Gelderland, 1820). Op de chromotopografische kaart opgenomen in de historische atlas van Gelderland (ROBAS Producties, 1989: blad 573) en de Grote Historische Atlas van Nederland 1830-1855 (Wolters-Noordhoff Atlas-producties, 1990) is dezelfde situatie weergegeven.

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Ten noorden en oosten van het plangebied zijn op verschillende plaatsen archeologische vondsten gedaan, waaronder voornamelijk handgevormd aardewerk uit de IJzertijd. Het betreft een terrein van hoge archeologische waarde (CMA-code 46B-011; ARCHIS-waarnemingsnummers 7595, 7594, 7596, 7599, 7597 en 7602). Op circa 750 m ten zuiden van het plangebied is, onder vergelijkbare geo(morfo)logische omstandigheden, een 8 cm lange vuurstenen spitskling uit de Michelsberg-cultuur gevonden, die gedateerd kan worden in het Midden Neolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummer 51689).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) en de Cultuur Historische Waardenkaart van Gelderland (Provincie Gelderland, 2003) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten. Ook volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente Groesbeek (Willemse, 2004) geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Op grond van de geo(morfo)logische kenmerken en de bekende vondsten in de omgeving van het plangebied gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 14 boringen verricht in een grid van 40 bij 50 m in 3 zuidwest-noordoost georiënteerde raaien (figuur 1). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 1,50 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,2 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodem in het plangebied is opgebouwd uit leemgrond, waarin zich overwegend een A/C-profiel in heeft gevormd. De bouwvoor bestaat uit bruingrijs, matig humeus, zwak grindig en licht zandig, uiterst fijne leem en is circa 0,3 m dik. Onder de bouwvoor wordt de kleur van de bodem direct lichter (lichtbruin tot lichtbruingrijs). Op gemiddeld 0,60 m -Mv bevindt zich de C-horizont die bestaat uit lichtgeelgrijs, licht zandige leem. In boringen 4, 7, 8 en 14 gaat de leem op circa 1,10 m -Mv over in lichtgeelgrijs, matig siltig en matig grof zand. Bovengenoemde afzettingen kunnen worden geïnterpreteerd als hellingafzettingen van verspoelde löss die direct aan de voet van de stuwwal terecht zijn gekomen. Aangezien bij hevige neerslag nog steeds actief erosie plaatsvindt, is het onduidelijk hoe oud het pakket precies is.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 10 van de 14 boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1). Verder zijn er op 5 verschillende plaatsen oppervlaktevondsten gedaan.

Boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
2	houtskool	70
3	houtskool en verbrande leem	45-60
4	houtskool	45
6	houtskool en verbrande leem	50
	houtskool	80
7	aardewerk	45
8	houtskool	35
9	aardewerk	60
12	houtskool	40
13	houtskool	30
14	verbrande leem	30-35

De meeste archeologische indicatoren zijn aangetroffen in het lichtbruin tot lichtbruingrijze zand onder de bouwvoor. De vraag is op welke wijze de archeologische indicatoren hier terecht zijn gekomen. Wellicht zijn de indicatoren samen met de hellingafzettingen afgespoeld van de nabijgelegen stuwwal. Het is echter ook mogelijk dat na een eerste fase van hellingafspeling bewoning heeft plaatsgevonden in het plangebied, waarbij de vindplaats later weer overdekt is met hellingafzettingen.

De oppervlaktevondsten zijn voornamelijk aangetroffen in het noord-oostelijke deel van het plangebied (figuur 1) en bestaan uit handgevormd en gedraaid aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.) en een fragment van een blauwe meloenkraal (1e-2e eeuw na Chr.). Een uitzondering wordt gevormd door een fragment vuursteen (Prehistorie) dat is gevonden in de zuid-oostelijke hoek van het plangebied. Er zijn op vindplaats 1 geen bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor aangetroffen.

Vindplaats 1 - RAAP-objectnummer GRPP1

1. **ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 1943
2. **Coördinaten:** 193.550/419.200; **Kaartblad:** 46B
3. **Gemeente:** Groesbeek; **Toponiem:** Parachutistenstraat
4. **Maaiveld:** grasland en akker
5. **Geomorfologie:** stuwwal
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 21,4 m +NAP
7. **Complextype:** nederzetting (waarschijnlijk)
8. **Datering:** Prehistorie en Romeinse tijd (met nadruk)

9. Vondsten:

Vondsten uit boringen (figuur 1): 1 fragment handgevormd inheems aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.) en 2 fragmenten roodbakkend aardewerk, handgevormd (niet nader te dateren).

Oppervlaktevondsten (figuur 1): 1 fragment vuursteen (Prehistorie, waarschijnlijk Steentijd), 1 fragment gedraaid inheems aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.), 1 fragment gedraaid inheems aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.), 1 fragment van een blauwe meloenkraal uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.) en 1 fragment handgevormd inheems aardewerk uit de Romeinse tijd (1e-2e eeuw na Chr.).

10. Diepteligging archeologische laag/vondsten: ca. 35-70 cm -Mv

11. Globale omvang vindplaats: circa 1,8 ha

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het inventariserend veldonderzoek is in plangebied Parachutistenstraat een archeologische vindplaats aangetroffen. De archeologische indicatoren bestaan uit houtskool, verbrande leem en fragmentjes aardewerk in boringen en oppervlaktevondsten in de vorm van aardewerkfragmenten, een fragment van een meloenkraal en een fragment vuursteen. De oppervlaktevondsten, met uitzondering van het fragment vuursteen, kunnen gedateerd worden in de Romeinse tijd (1e -2e eeuw na Chr.).

De precieze omvang van de vindplaats is onbekend: het is zeer waarschijnlijk dat deze zich uitstrekt tot buiten het plangebied. Verder is het onduidelijk op welke wijze de archeologische resten in het plangebied terecht zijn gekomen. Wellicht zijn de indicatoren samen met de hellingafzettingen afgespoeld van de nabijgelegen stuwwal. Het is echter ook mogelijk dat na een eerste fase van hellingafspoeling bewoning heeft plaatsgevonden in het plangebied, waarbij de vindplaats later weer overdekt is met hellingafzettingen. In het laatste geval gaat het om een overdekte en zeer waarschijnlijk goed geconserveerde vindplaats.

4.2 Aanbevelingen

Vindplaats 1

Op grond van de resultaten van het karterend booronderzoek wordt aanbevolen de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, omvang en diepteligging van de vindplaats nader vast te stellen door middel van een proefsleuvenonderzoek. Behoud van de archeologische vindplaats bij een niet-aangepaste uitvoering van de huidige plannen is gezien de geringe diepteligging en de kwetsbaarheid van de archeologische resten niet mogelijk.

Indien besloten wordt dat de vindplaats niet behouden kan worden, is het wenselijk zo snel mogelijk een vervolgonderzoek door middel van proefsleuven uit te laten voeren. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente) een besluit kan nemen met betrekking tot beschermende maatregelen en/of het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats.

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Gelderland**, 2003. *Cultuurhistorische Waardenkaart Gelderland*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Rijksarchief Gelderland**. *Kadastrale minuut 1820, gemeente Groesbeek*. Rijksarchief Gelderland, Arnhem.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Gelderland, Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den Ilp.
- Stiboka**, 1976. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bladen 45 O, 46 W/46 O Vierlingsbeek*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. Eindrapport van de Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Willemse, N.W.**, 2004. *Gemeente Groesbeek: een archeologische beleidsadvieskaart. RAAP-raport 1007*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARCHEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

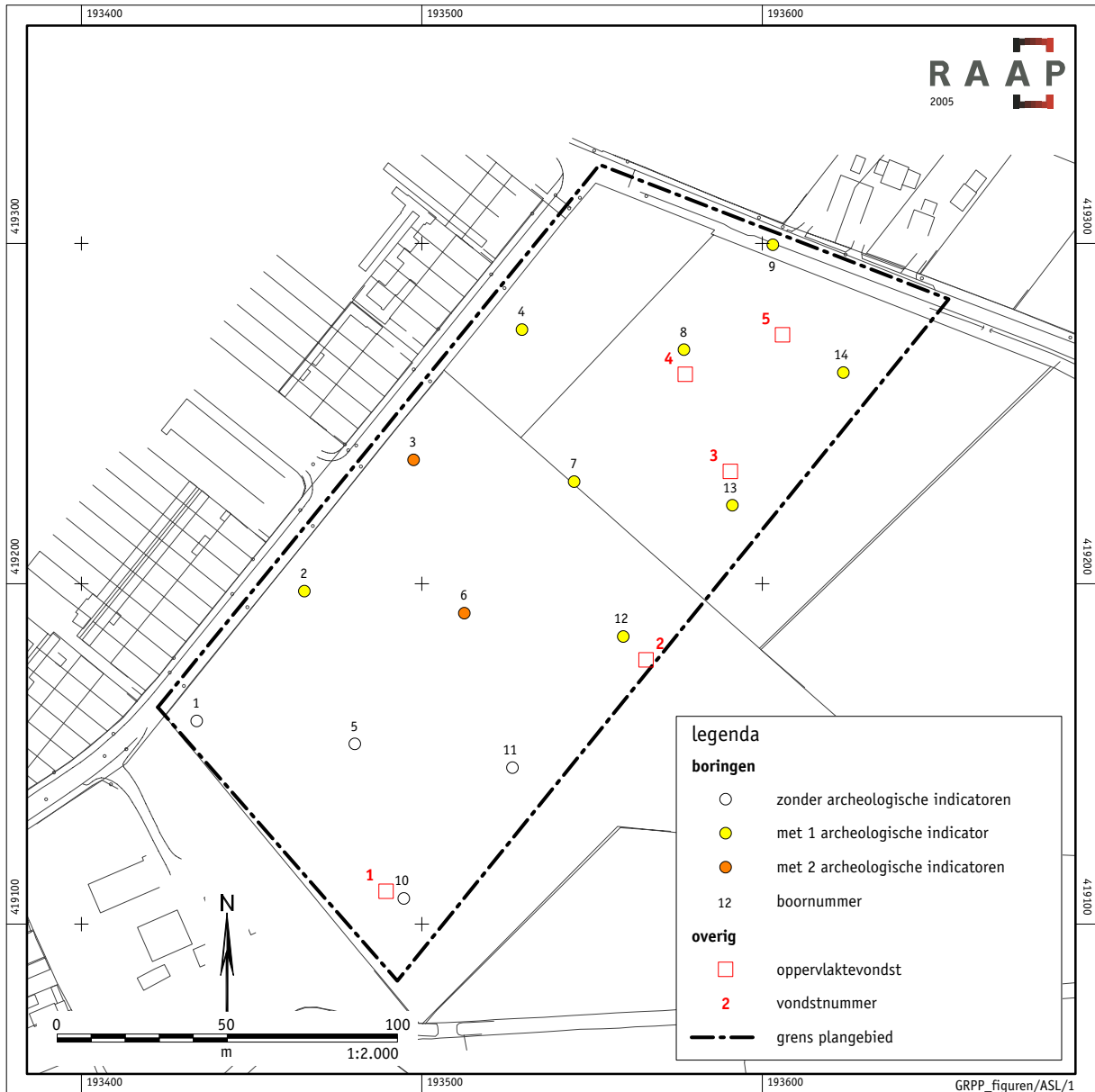
Verklarende woordenlijst

A/C profiel	Bodemprofiel waarin een humusrijke A-horizont direct gelegen is op het ongeroerde moedermateriaal (C-horizont).
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
löss	Eolisch (= wind-) afzetting van zeer fijnkorrelig materiaal waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85%) kleiner is dan 63 µm.
smeltwater	Water dat ontstaat bij smelting van sneeuw en van gletsjerijs.
stuwwal (bekken)	Door de druk van het landijs in het Saalien opgedrukte rug van scheefgestelde preglaciale sedimenten.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten archeologisch onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.